

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیشگفتار

۵	فصل اول: زبان‌شناسی نوین
۶	۱-۱ اهداف زبان‌شناسی نوین
۲۱	۱-۲ مراحل تحول دستور گشتاری
۲۷	۱-۳ مشکل نظریه معیار
۲۹	۱-۴ نظریه معیار گسترده
۳۷	۱-۶ دستور جهانی
۴۱	فصل دوم: قاعده‌های سازه‌ای و محدودیت مقوله‌ها
۴۳	۲-۱ نقش عناصر در گروه‌های اسمی، فعلی، اضافه‌ای و وصفی
۵۲	۲-۲ مقوله‌های سازه‌ای، ساختار افشان و ساختار دوگانه
۶۷	۲-۳ روابط درون‌سازه‌ای جمله‌های مرکب
۷۵	۲-۴ روابط بین فاعل و مفعول در افعال متعدی
۸۳	۲-۵ قاعده کلی جمله‌های مرکب همپایه (تجدید نظر شده)
۸۵	۲-۶ صفات مستخرج از فعل در زبان فارسی
۸۹	فصل سوم: روابط نقشی و نقشهای نحوی
۹۱	۳-۱ روابط نقشی
۱۰۰	۳-۲ فعل، مدار و اقرار
۱۰۶	۳-۳ نظریه نقش‌گذاری
۱۰۷	فصل چهارم: قاعده‌های درج واژگانی و روابط نقش‌گذاری نحوی
۱۰۸	۴-۱ واژگان
۱۱۴	۴-۲ قاعده‌های نظریه ایکس - تیره و زیرمقوله‌های مطلق
۱۱۸	۴-۳ رابطه‌های نقشی و اصول زیرمقوله‌ای

۱۲۴	۴-۴ عوامل تعیین کننده نقش
۱۲۵	۴-۵ ساختار جمله
۱۳۰	فصل پنجم: اصل جابه‌جایی اسم
۱۳۵	۵-۱ بررسی نقشها
۱۴۰	۵-۲ حرکت به جایگاه بی‌نقش
۱۴۶	۵-۳ انگیزه حرکت: وجود نقشگاههای تهی
۱۴۷	۵-۴ معیار نقش‌گذاری
۱۴۸	۵-۵ نظریه اثرگذاری
۱۴۹	۵-۶ نمایه‌گذاری مشترک
۱۵۰	۵-۷ مرجع‌واژه‌ها و اصل آمریت
۱۵۳	۵-۸ اصل نقش‌گذاری، زنجیره‌ها و اثرها
۱۵۵	فصل ششم: حاکمیت و حالت
۱۵۸	۶-۱ کنشگر/فاعل در جمله ناخودایستا
۱۶۱	۶-۲ گروه اسمی در جایگاه مفعول/کنشگیر فعل معلوم
۱۶۵	۶-۳ کنشگیر/مفعول اضافه‌ای
۱۶۸	۶-۴ حاکمیت
۱۷۵	۶-۵ حالت در گروههای اسمی
۱۷۸	۶-۶ اصل صافی حالت
۱۸۰	فصل هفتم: جابه‌جایی پرسش‌واژه‌ها
۱۸۰	۷-۱ انگیزه حرکت
۱۸۳	۷-۲ جابه‌جایی گروه اسمی و جابه‌جایی پرسش‌واژه
۱۹۰	۷-۳ نشستگاه جزء «که-ای» کدام مقوله است؟
۱۹۳	۷-۴ ساختار جمله‌های ناهمپایه
۱۹۶	۷-۵ جمله‌های غیر مستقیم و حاصل جابه‌جایی پرسش‌واژه
۱۹۸	۷-۶ حرکت پرسش‌واژه در بندهای موصولی
۲۰۱	۷-۷ محدوده حرکت پرسش‌واژه‌ها

۲۰۸	۷-۸ حرکت‌های پیاپی و شرط درون‌بستی
۲۱۵	۷-۹ حرکت از گروه بیشینه اسمی و حرکت از گروه بیشینه اضافه‌ای در...
۲۱۷	فصل هشتم: حرکت آلفا (α) و نظریه حرکت
۲۱۷	۸-۱ قاعده حرکت آلفا کدام است؟
۲۲۲	۸-۲ مقوله محدودیت
۲۲۲	۸-۲-۱ محدودیت گروه‌های اسمی مرکب
۲۲۲	۸-۲-۲ محدودیت سازه‌های همپایه
۲۲۳	۸-۲-۳ محدودیت شاخه‌های چپ (در فارسی شاخه‌های راست)
۲۲۳	۸-۲-۴ محدودیت فاعلهای مرکب
۲۲۳	۸-۲-۵ محدودیت جزیره «که - ای»
۲۲۴	۸-۲-۶ محدودیت پیش‌سازنی یا چپ جابه‌جایی
۲۲۴	۸-۲-۷ محدودیت گروه‌های افزوده‌ها/ادات
۲۲۶	۸-۳ زنجیره‌ها و نشانه‌گذاری حالت
۲۳۰	۸-۴ آیا حرکت فقط به گروه‌های اسمی و جزء که - ای مربوط می‌شود؟
۲۳۳	۸-۵ خلاصه‌ای از نظریه حرکت آلفا (در زبان فارسی)
۲۳۴	فصل نهم: اصل مقوله تهی
۲۳۸	۹-۱ حاکمیت واژگانی و حاکمیت غیرواژگانی
۲۳۹	۹-۲ شرط کمینگی
۲۴۲	فصل دهم: تفسیر اسم‌واژه‌ها
۲۴۸	۱۰-۱ روابط ساختاری بین مرجع واژه‌ها و ضمائر با مرجعهای آنها
۲۵۶	۱۰- همپوشی ضمیر و مرجع واژه
۲۶۰	۱۰- محدودیت کدوری و محدودیت بستی / جزیره‌ای فاعلی
۲۶۴	۱۰- مقوله عبارتهای ارجاعی
۲۶۷	۱۰-۵ گروه‌های اسمی مفقود (تهی)
۲۷۶	۱۰-۶ ساختار گروه آویزه اسمی
۲۷۹	۱۰-۷ دوگانگی در نظریه مرجع‌گزینی

۲۸۳	فصل یازدهم: مقوله‌های کارکردی
۲۸۴	۱۱-۱ جزء صرفی
۲۸۹	فصل دوازدهم: جمع‌بندی محدودیت‌های موضوعی
۲۹۰	۱۲-۱ شرط درون‌بستی
۲۹۱	۱۲-۲ حاکمیت
۲۹۴	۱۲-۳ تازه‌ترین نظریه
۲۹۵	۱۲-۳-۱ دستور سازه‌ای هسته - پیرو
۳۰۱	۱۲-۳-۲ رهیافت کمینگی در چهارچوب نظریه زبانی
۳۸۲	منابع و مأخذ
۳۹۱	واژه‌نامه

پیشگفتار

در چند دهه اخیر، زبان‌شناسی در پهنه علم امروز جایگاهی رفیع یافته و ذره‌هایی را شکافته که هر کدام آفتابی را در میان داشته است. ورود به حریم انتزاعی معنا با عبور از سنگلاخهای لفظ و صورت کار آسانی نبوده است؛ با وجود این، آنچه بشر در این نیم قرن در باب زبان یافته به حق از مجموع تتبعات و اندیشه‌های پیشینیان در این زمینه غنی‌تر و بارورتر بوده است. صف‌آرایی گشتاریان به سرکردگی نوآم چامسکی در برابر ساختگرایان پیرو بلومفیلد، نوعی سنت‌شکنی در مفاهیم بوده و باب واژه‌ها و مفاهیم نو را گسترده است. تحولات جدید زبان‌شناسی به‌ویژه رونق ساختارهای نحوی ایکس-تیره و نیز مقوله حاکمیت و مرجع‌گزینی، دستورهای توصیفی موجود را از سطح کفایت توصیفی به سطح کفایت تبیینی ارتقا داده است. توضیح تنوع ساختارهای موجود که در دستورهای تجویزی حاضر به صورت غیر استدلالی مطرح بوده، امروز در دستور مبتنی بر مقوله حاکمیت و مرجع‌گزینی توضیح استدلالی یافته است.

هرچند زبان‌شناسی در کشور ما سابقه‌ای دیرینه دارد و بزرگان و علمای ما از این مهم غافل نبوده‌اند، با وجود این، رونق آن را به غرب نسبت می‌دهند. مقاله‌ها، تحقیقات و کتابهایی که در زمینه زبان‌شناسی به تحریر درآمده چندان فراوان و تغییرات حاصل چنان فراگیر بوده است که محققان را فرصت خواندن آن‌همه یافته‌ها هرگز نبوده است. با توجه به این معضل، آشنایی با نظریه‌ها و اندیشه‌های بزرگان این علم دو هزار ساله کار چندان آسانی نیست و به وقت و نیروی کافی نیاز دارد.

در مقوله زبان و آنکه این دانش نهادی چیست، در جمع فیلسوفان و دانشمندان تمام اعصار بحثهای بسیار رایج بوده و همچنان نیز با شدت و جدیت بسیار

ادامه دارد. ساختارهای شگفت‌انگیز زبانها و رفتارهای نحوی که از خود نشان می‌دهند، زبان‌شناسی نوین را به سوی کشف مقوله‌های زبانی جهانی کشانده است؛ با این امید که با یافتن و توجیه نشانه‌های پایه‌ای و بنیادی، این راز پنهان خلقت گشوده شود و این دریای بی‌کران توانش عام کشف گردد.

کتاب حاضر را می‌توان اقتباس، تألیف و ترجمه دانست. به این دلیل اقتباس محسوب می‌شود که مدل و نظام ساختاری آن، بر کتاب نظریه حاکمیت و مرجع‌گزینی تألیف کوپر استوار است؛ نظر به اینکه مطالب مندرج در آن کتاب دقیقاً ردیابی نشده و نمونه‌های بدیعی از زبان فارسی آمده که حاصل تحقیقات مفصلی بوده است، صفت تألیف نیز مطلوب می‌نماید؛ اما بخشی از این کتاب را می‌توان ترجمه محض خواند، زیرا به پیشنهاد سازمان «سمت»، ترجمه مقاله مفصل چامسکی با عنوان رویکرد کمینگی عیناً و بدون تغییر آمده است.

در جریان و روند تحقیق، از توانایی فارسی‌زبانانی که در دانشگاه تگزاس مشغول تحصیل بوده‌اند استفاده شده و درحقیقت تمام جمله‌ها که حاصل عملکرد مؤلف بودند، با قضاوت‌های گویشوران زبان فارسی محک زده شده است. جا دارد از تمامی آن دوستان - که خوشبختانه برخی از آنها به وطن بازگشته‌اند - تشکر و قدردانی نمایم. در چاپ سوم سعی شد نظرات فارسی‌زبانان داخل کشور نیز لحاظ شود. نظرات دانشجویانم بسیار راهگشا بود.

استادان ارجمند آقایان دکتر ابوالحسن نجفی و دکتر محمد دبیرمقدم این کتاب را خوانده و توصیه‌های لازم نموده‌اند. ضمن سپاس از راهنمایی‌های ارجمند این بزرگان مسئولیت هر نوع اشتباهی را می‌پذیرم، زیرا بر قضاوت و استدلال خود تکیه داشته‌ام و بدیهی است حاصل فکر هیچ انسانی نمی‌تواند کامل و بی‌نقص باشد چون کمال مطلق ویژه ذات احدیت است و بس. به‌ویژه لازم می‌دانم از سرکار خانم عادلہ مشایخی که در ویراستاری سخت این کتاب جدیت تمام داشتند تشکر و قدردانی نمایم. چنانچه همکاران گرامی و حتی دانشجویان بار دیگر به نارساییهایی که بدون شک از دید اینجانب به دور مانده است برخوردارند و مرا راهنمایی نمایند،

سپاس گزار ایشان خواهم بود. امیدوارم با راهنماییهای عالمانه آنها از غلطهای علمی و محتوایی در چاپهای بعدی خبری نباشد و خود نیز از آن راهنماییها سود برده، رفع نقص نمایم.

سیدعلی میرعمادی